

Studia Biblica Slovaca

1/2011

3

Ročník 3

2011

Číslo 1

Studia Biblica Slovaca

Obsah

Štúdie

- Sidonia HORŇANOVÁ**
Mojžišova príhovorná modlitba v Ex 32 1-16
- Jozef TIŇO**
Opiera sa 2 Tim 3,8-9 o tradíciu spojenú s Ex 7,8-13? 17-24
- Peter JUHÁS**
Želaná hra v Ex 7,11-12 25-29
- Fides Iveta STRENKOVÁ CJ**
Čarodejníctvo s trest smrti 30-47
- Mykhaylyna KLUSKOVÁ**
Motív prisľúbenej zeme v Knihe Exodus 48-71
- Daniel SLIVKA**
Starokresťanské školy a ich interpretácia niektorých tém
z Knihy Exodus 72-85
- Ľubomír PODHORSKÝ**
Pohľad na Egypt a krajinu Góšen z hľadiska exodu v pol.
16. stor. pred n. l. 86-114

Reflexie

- Dominik BERBERICH**
Reflexia o povolání a vyvolení v Knihe Exodus 115-121
- Abstrakty 122-124

Katolícke biblické dielo

ISSN 1338-0141

www.biblica.sk

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: Anton Tyrol

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Peter FEDOR (Prešov) – Juraj FENÍK (Drienov) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Prešov) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTÉS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavol VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Martin Kňazek a Mária Mihulcová.

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie.

Bankové konto: 4008274864/7500, IBAN: SK28 7500 0000 0040 0827 4864.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

© 2011 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Nábřežie Jána Pavla II, 697/4, 059 21 Svit – SK, www.kbd.sk

Tlač: PUBLICA, publica.nitra@gmail.com

Printed in Slovakia

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Mojžišova príhovorná modlitba v Ex 32

Zhrnutie

Príspevok sa zaoberá Mojžišovým príhovorom za Izrael v Ex 32 po tom, ako si zhotovil zlaté teľa (v Ex 32). Mojžiš je predstavený nielen ako zákonodarca, ale tiež ako pravý prorok, ktorý „stojí v trhline“ a prihovára sa za hriešny ľud. Štúdia sa začína literárno-historicko-kritickou analýzou kapitol 32–34, ktoré boli usporiadané do jednotného celku na jednom z finálnych stupňov vývoja knihy Exodus. Jej hlavným cieľom je vypracovanie podrobnej exegézy obidvoch Mojžišových príhovorných prosieb vo v. 11-13 a 30-34 a tiež dvoch Božích odpovedí vo v. 14 a 33-34. Osobitná pozornosť sa venuje významu Mojžišovej ochoty byť vymazaný z knihy života v Ex 32, 32. Podľa moderného bádania tento text nemusí nutne obsahovať myšlienku zástupného utrpenia. Nakoniec sa skúma vzťah medzi Mojžišovými modlitbami a Božimi odpoveďami v kánonickom kontexte. Vyvodzuje sa záver, že Božia odpoveď vo v. 14 nie je nutne v napätí, či dokonca v priamom rozpore s Božou odpoveďou vo v. 33-34.

Summary

The paper deals with Moses' intercession for Israel after the apostasy of the Golden calf (in Ex 32). Moses is expressed not only as a law giver but also as a genuine prophet who „stands in the breach“ and intercedes for sinful people. The study begins with literary and historical-critical analysis of the chs. 32-34 that were structured into a compositional unit in one of the final stages of the development of the book of Exodus. Its main goal is elaboration of exact exegesis of two of Moses' intercessions in v. 7-14 and v. 30-34 and also of two divine responses in v. 14 and v. 33-34. Special attention is paid to the meaning of Moses willingness to be blotted out from the heavenly book in Ex 32, 32. In according to the modern research the text does not necessarily contain the idea of vicarious sacrifice. Finally the relationship between Moses' prayers and two divine responses is investigated in their canonical context. It is concluded that divine respond in verse 14 does not necessarily stands in tension or even contradiction to divine response in verse 33-34.

doc. ThDr. Sidonia Horňanová, PhD.

Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Bartókova 8

811 02 Bratislava

hornanova@fevth.uniba.sk

Opiera sa 2 Tim 3,8-9 o tradíciu spojenú s Ex 7,8-13?

Zhrnutie

V odbornej literatúre nájdeme častejšie odkazy na 2 Tim 3,8-9 ako na text, ktorý používa tradíciu knihy Exodus na prezentáciu svojho posolstva. Takáto interpretácia tvrdí, že Jannes a Jambres spomínaní v 2 Tim sú totožní s mágmi, ktorí v egyptskom paláci súperili s Mojžišom pri premieňaní palice na hada (Ex 7,8-12). Článok sumarizuje mimobiblické zmienky o Jannes a Jambres a snaží sa aspoň hypoteticky načrtnúť vývoj tradície o týchto dvoch mágoch. Zároveň poukazuje na nepravdepodobnosť prepojenia 2 Tim 3,8-9 a Ex 7,10-12.

Summary

In exegetical literature it is often suggested that the author of 2 Tim 3:8-9 used the book of Exodus for a presentation of its own theological message. Such interpretation argues that Jannes and Jambres are identical with those magicians who competed with Moses in the Egyptian palace (Exod 7:10-12). The present paper summarizes the extra-biblical evidence about Jannes and Jambres, and tries to sketch, at least hypothetically, a development of the given tradition. At the same time it is argued that the alleged connection between 2 Tim 3:8-9 and Exod 7:10-12 is unlikely.

Jozef Tiňo
Katedra biblických a historických vied
TF TU, Kostolná 1, 814 99 Bratislava.
jzf.tino@gmail.com

Želaná slovná hra v Ex 7,11-12?

Resumé

Článok pojednáva o možnej spojitosti medzi בְּלִהְטֵיהֶם (vo/so svojich/svojimi čaroch/čarami), interpolovanej forme (בְּלִטֵיהֶם > בְּלִהְטֵיהֶם) prítomnej len v Ex 7,11 – evokujúcej ideu strávenia, resp. prehltnutia (Koreň לִהַט obsahuje ideu plameňa a ako sloveso má význam *planúť, horieť* (qal) a *stráviť, spáliť* (pi.), ale aj *prehltnúť/zhltnúť* /v Ž 57,5 ako לִהַט II/) – a וַיִּבְלַע (Ale [Áronova palica] *prehltla/zhltla*) nasledujúceho verša. Toto prepojenie mohol autor/redaktor rozprávania vytvoriť na základe flexibility grafémy {h}, resp. fonémy /h/, využívajúc ju ako lingvistický prostriedok. Dôvodom by bola želaná irónia, na ktorej vyjadrenie slúži v hebrejskej Biblii okrem iného slovná hra resp. *double entendre*.

Summary

This article deals with possible connection between בְּלִהְטֵיהֶם (*by their magic arts*), an interpolated form (בְּלִטֵיהֶם > בְּלִהְטֵיהֶם) present only in Ex 7,11 – evoking the idea of consuming or swallowing (The root לִהַט contains the idea of flame and as a verb it has meaning of *burn* (qal) and *devour, scorch* (pi.), but also *swallow up* /in Ps 57,5 as לִהַט II/) – and וַיִּבְלַע (*But [Aaron's staff] swallowed up*) of the following verse. The author/redactor of this narration could have produced the mentioned connection on the ground of flexibility of the grapheme {h}/phoneme /h/, using it as a linguistic device. The reason for that would be a desired irony, for whose expression in the Hebrew Bible the word-play or *double entendre* can beside other devices be used.

Peter Juhás
 KU, Teologická fakulta v Košiciach
 Katedra histórie a biblických vied
 Hlavná 89
 041 21 Košice

Čarodejníctvo a trest smrti (Ex 22,17)

Zhrnutie

Predmetom tejto štúdie je legislatívne nariadenie týkajúce sa mágie (Ex 22,17) zahrnuté v Knihe zmluvy (Ex 20,22–23,33). Krátky, ale nie bezproblémový v. 17 bol rôzne prekladaný a interpretovaný, niekedy so zámerom zmierniť tvrdosť trestu v súvislosti s praktizovaním čarodejníctva (כַּשְׁפִּי). V prvej časti je poukázané na to, že predmetom nariadenia, ktoré je gramaticky formulované ženským prídajom, nie je osoba ženy, ale aktivita ako taká. Rovnako aj trest smrti poukazuje na podstatu zákazu praktizovať mágiu. Druhá časť štúdie, vychádzajúc z Ex 22,17, sa snaží vidieť dopad daného nariadenia v biblickej tradícii. V 2 Kr 9,22 a Nah 3,4 nachádzame kľúčový pojem – slovesný koreň כַּשְׁפִּי – a praktizovanie mágie je formulované ako príčina smrti Jezabel a zániku personifikovaného mesta Ninive. Intertextuálna analýza ilustruje, že tieto texty sú alúziou na príkaz o čarodejníctve (Ex 22,17) a zároveň sú jeho rozšíreným pochopením.

Summary

The object of this study is the legislative statute concerning the magic (Ex 22:17), included in the Book of the Covenant (Ex 20:22–23:33). The short, yet difficult verse 17 has been translated and interpreted in different ways, sometimes in order to alleviate the severe sentence, the death penalty, given to the person practicing witchcraft. The first part of the study points out that the object of the prescription, which is grammatically formulated as the feminine participle, is not the woman herself, but the activity in itself. Likewise, the death penalty points to the nature and essentiality of the prohibition of practicing magic. The second part of the contribution, based on Ex 22:17, tries to see the impact that the statute had in the biblical tradition. In the texts of 2 Kgs 9:22 and Nah 3:4 we find a keyword – the verbal root כַּשְׁפִּי – and the practice of witchcraft is formulated as a cause of Jezebel's death and of the destruction of the personified city of Nineveh. The intertextual analysis illustrates that these texts are the allusions to the statute concerning witchcraft (Exod 22:17), and at the same time, they present an extended understanding of it.

Fides Iveta Strenková CJ
Via Nomentana 250
00162 Roma, Italia
ivetacj@gmail.com

Motív prisľúbenej zeme v Knihe Exodus

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá skúmaním motívu prisľúbenej zeme v Knihe Exodus. Jeho cieľom je poukázať na spôsob rozpracovania tejto témy v danom diele prostredníctvom analýzy fragmentov, v ktorých sa vyskytujú zmienky o prisľúbenej zemi. Rozboru biblických textov predchádza informácia o umiestnení vyjadrení vzťahujúcich sa na prisľúbenú zem v štruktúre Knihy Exodus a krátke predstavenie kontextu, v ktorom sa tieto zmienky nachádzajú. Vyjadrenia sú analyzované v troch skupinách, ktorých spoločným menovateľom je pamäť. Prvú skupinu predstavujú texty o Božej pamäti, v ktorých sa prisľúbená zem ukazuje ako predmet Božích prisľúbení a zmluvy s patriarchami Izraela. Ako taká stojí v pozadí udalosti exodu a zároveň sa stáva cieľom východu národa z Egypta. Druhá skupina textov hovorí o liturgickej pamäti Izraela, v ktorých je prisľúbená zem ukázaná ako miesto, kde má Izrael oslavovať pamiatku exodu. Vďaka tomu môže oživovať svoju vieru v Boha JHVH a formovať správny postoj k daru zeme. V poslednej skupine textov, ktoré sa sústreďujú na problematiku pamäti Izraela ponímanej ako dodržiavanie Božích zákonov, je prisľúbená zem vnímaná ako priestor realizácie široko ponímanej služby Božej, čo je zárukou Božieho požehnania na nej.

Summary

The paper deals with the Promised Land theme as it is presented in the Book of Exodus. Its aim is to show the way of developing of the Promised Land motif in this biblical work with a help of analysis of fragments which contain references to the Promised Land. This step precedes information about the position of the occurrences in the structure of the Book of Exodus (based on the outline proposed by J.L.Ska) and a short presentation of their context. Statements are analyzed in three groups which have the idea of memory in common. The first group consists of texts speaking of God's memory. They present the Promised Land as an object of God's promises and His covenant with the patriarchs of Israel. As such it stands behind the Exodus event and becomes the aim of it as well. The second group of texts speaks of liturgical memory of Israel, in which the Promised Land is shown as a place where Israel has to celebrate the memory of Exodus. This practice is a way to reviving of the faith in YHWH and developing of correct attitude to the gift of the Promised Land. In the last group of texts that focus on memory understood as respect for the laws of God, the Promised Land is seen as an area of implementation of service of God, which ensures His blessing for Israelites on it.

Mykhaylyna Klusková
Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
mykhaylyna.kluskova@gmail.com

Starokresťanské školy a ich interpretácia niektorých tém z Knihy Exodus

Zhrnutie

V kresťanskom staroveku bola hebrejská kniha שמות známa ako Kniha Exodus veľmi populárna. Jej prístupnosť sa najviac prejavovala v kresťanskej interpretácii, ktorá v starokresťanskom období sa najviac sústreďovala v Alexandrijskej a Antiochijskej škole. Každý zo starokresťanských otcov Cirkvi napísal komentár, alebo scholion na tému, ktorá vychádzala z Knihy Exodus. V tomto období boli najviac rozšírené alegorické a typologické interpretácie Biblie. Preto aj v Knihe Exodus sa hľadali mnohé významy aplikované na kresťanský život.

Summary

The Book of Exodus was very popular in Early Christian interpretation. Everybody from fathers of Church wrote commentary, homily or scholion about it. For this period of time was typical allegorical and typological interpretation of Bible. According the text of Scripture they were looking for a lot of meanings for Christian life. The basic was formed by two exegetical institutions. One is School of Antioch and second one is School of Alexandria. Fathers of Alexandria supposed that every sentence of Old Testament was interpreted to person of Jesus Christ. Interpretation of Old Testament in Patristic period used Christological relecture of Text of Old Testament in the Church.

Dr. Daniel Slivka
Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta
Ul. biskupa Gojdiča 2
080 01 Prešov
dany@unipo.sk

Pohľad na Egypt a krajinu Góšen z hľadiska exodu v pol. 16. stor. pred n. l.

Zhrnutie

Z porovnania biblických ukazovateľov ohľadne Kanaánu času Dobytia s mimo-biblickými údajmi (neprítomnosť Egyptanov v krajine, Amorejci ako dominantný prvok, silno opevnené mestá, rozloženie rôznych centier moci v krajine, charakter všeobecného zničenia) sa domnievam, že Exodus nastal okolo r. 1550 pred n. l. Keď sa pozrieme na tento čas v Egypte, mestom Ramzes by mohol byť hyksósky „Avaris“ (len s „katachronistickým“ menom) a mestom Pitom *Tell er-Retabeh* alebo *Tell el-Maschúta* vo Wadi Tumilat. Toto wadi bolo v tomto a skoršom čase ideálnym miestom pre polo-kočovné obyvateľstvo. Zaujímavými sú taktiež niektoré súdobé nálezy z *Tell el-Maschúty*. Osídlenia wadi boli možno opustené z tajomných dôvodov skôr ako zvyšok hyksóskych sídiel. S exodom súvisiaci faraóni by mohli byť hyksóski „Chaján“ a „Maibre“, ktorí vykazujú určitú podobnosť s „Iannesom a Iambresom“ (2 Tim 3,8).

Summary

From comparing the biblical indications on Canaan of the Conquest with the extra-biblical data (the absence of the Egyptians in the country, the Amorites as the dominant element, heavily fortified towns, the distribution of the various power centres in the country, the character of general destruction) I believe the Exodus happened in ca. 1550 BCE. By looking at this time in Egypt, the city of Ramzes could be the Hyksos „Avaris“ (only having a „katachronistic“ name) and the city of Pithom *Tell er-Retabeh* or *Tell el-Maschuta* in the Wadi Tumilat. The wadi at that time and earlier was an ideal place for the semi-nomadic population. Also some contemporaneous finds from *Tell el-Maschuta* are interesting. The wadi's sites may have been abandoned earlier for mysterious reasons than the rest of the Hyksos sites. The Exodus-related pharaohs could be the Hyksos „Khayan“ and „Maibre“, having some similarities to „Iannes and Iambres“ (2 Tim 3,8).

Lubomír Podhorský

Studenohorská 61

841 03 Bratislava

light.rays.through.the.forest@gmail.com

REFLEXIE – REFLECTIONS

Reflexia o povolání a vyvolení v Knihe Exodus

Zhrnutie

Reflexia sa zameriava na dva dôležité biblické koncepty: povolanie a vyvolenie. Prvá časť reflexie je zameraná na význam a obsah týchto dvoch pojmov. Druhá kapitola sa venuje povolaniu v Knihe Exodus. Ďalšia kapitola je venovaná vyvoleniu v Knihe Exodus. Posledná časť obsahuje stručnú poznámku o osobnosti Mojžiša. Reflexia zdôrazňuje hlavný význam povolania a vyvolenia: Božiu lásku ku každému.

Summary

The reflection focuses on two important biblical concepts: vocation and election. The first part of the reflection concentrates on the significance and content of the two concepts. The second chapter examines the vocation in the Book of Exodus. The next chapter is dedicated to the election in the Book of Exodus. The last part includes a brief note about the personality of Moses. The reflection underlines the main meaning of vocation and election: God's love to everyone.

Dominik Berberich
Katedra histórie a biblických vied
Katolícka univerzita v Ružomberku
Teologická fakulta v Košiciach
Hlavná 89
Košice 04121
e-mail: dominik.berberich@gmail.com

ABSTRAKTY – ABSTRACTS

Abstrakty

Biblica 91 (2010)

Contents

Treaties

<i>Sidonia HORŇANOVÁ</i>	
Moses' Intercessory Prayer in the Book of Exodus	1-16
<i>Jozef TIŇO</i>	
Does 2 Tim 3:8-9 Draw upon a Tradition Related to Ex 7:8-13?	17-24
<i>Peter JUHÁS</i>	
Intentional wordplay in Ex 7:11-12	25-29
<i>Fides Iveta STRENKOVÁ CJ</i>	
Witchcraft and the Death Penalty (Ex 22:17)	30-47
<i>Mykhaylyna KEUSKOVÁ</i>	
The Motif of the Promised Land in the Book of Exodus	48-71
<i>Daniel SLIVKA</i>	
Early Christian Schools and Their Interpretation of Some Themes from the Book of Exodus	72-85
<i>Ľubomír PODHORSKÝ</i>	
A View of Egypt and the Land of Goshen from the Perspective of the Mid-16th Century BCE Exodus	86-114

Reflexie

<i>Dominik BERBERICH</i>	
Reflection on Vocation and Election in the Book of Exodus	115-121
Abstracts	122-124

Obsah

Štúdie

<i>Sidonia HORŇANOVÁ</i>	
Mojžišova príhovorná modlitba v Ex 32	1-16
<i>Jozef TIŇO</i>	
Opiera sa 2 Tim 3,8-9 o tradíciu spojenú s Ex 7,8-13?	17-24
<i>Peter JUHÁS</i>	
Želaná hra v Ex 7,11-12	25-29
<i>Fides Iveta STRENKOVÁ CJ</i>	
Čarodejníctvo s trest smrti (Ex 22,17)	30-47
<i>Mykhaylyna KEUSKOVÁ</i>	
Motív prisľúbenej zeme v Knihe Exodus	48-71
<i>Daniel SLIVKA</i>	
Starokresťanské školy a ich interpretácia niektorých tém z Knihy Exodus	72-85
<i>Eubomír PODHORSKÝ</i>	
Pohľad na Egypt a krajinu Góšen z hľadiska exodu v pol. 16. stor. pred n. l.	86-114

Reflexie

<i>Dominik BERBERICH</i>	
Reflexia o povolání a vyvolení v Knihe Exodus	115-121
Abstrakty	122-124